

פניני הרמק

יו"ל ע"י "קהילת הרמה" בירושלים עיה"ק תובב"א
שע"י יוצאי ישיבה הרמה דלונדון יצ"ו

בנשיאות עט"ר מרן ראש הישיבה הגאון הגדול רבי אליקים שלעזינגער שליט"א

פניני רבינו:

ויכס הענן את אהל מועד וגו': ולא יכל משה לבא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן וגו': ובהעלות הענן מעל המשכן יסעו בני ישראל וגו': ואם לא יעלה הענן ולא יסעו וגו'. (מ. לד - לז), התחיל הפסוק במשה שלא היה יכל לבא אל אוה"מ מפני הענן וסיים בענין המסעות, וע"ד ביאת משה לאוה"מ לא סיים כלום, ובגמרא יומא דף ד' הקשו ממש"כ ויבא משה בתוך הענן סו"ס האיך נכנס, מלמד שתפסו הקב"ה למשה והביאו בענן, יש לפרש התבוננות בזה כי אמנם פנים משכן ד' מלא כבוד ד' ככתוב וכבוד ד' מלא את המשכן, ומי שנמצא בתוכו נהנה מזיו השכינה, אבל להעומד בחוץ נראה שאי אפשר להיות שם כי הענן כסה את המשכן, והוא הענין שמי שזוכה להיות מחובשי ביהמ"ד אין לך נהנה יותר ממנו, אבל למי שבחוץ נדמה כי לא יתכן לחיות חיים כאלה של בן ישיבה, בחושבו שחיינו אינם חיים ונדמה כאילו נמצא בתוך חשכת הענן, כן הצורה שטבע הבוית"ש.

והעצה להיות מן הנכנסים הוא רק ע"י שיש לו זכות והקב"ה תופסו ומכניסו [ולחיפך מצינו עה"פ ויזנב בך כל הנחשלים אחריו פירש"י שפלטן הענן ואיתא שם כילקוט שנכנס עמלק לפנים מן הענן והוציא נפשות והוא פי' "פלטן הענן", שכבר היו בפנים והוצאו, והיינו אלו שלא נבלעו בו ולא זכו לעמוד שם הוציאם כחו של עמלק בעל כרחם והבין].

ויש לפרש גם המשך הפסוקים הנ"ל דסיימו בהמסעות דהיינו פשוטי העם שראו הענן ודימו שא"א להיות בתוך המשכן מפני הענן, אבל מבינים הם את המסעות והקמת המשכן, הם מבינים שצריך לבנות בתי כנסיות ובתי מדרשות - וז"פ ובהעלות הענן - אבל אם לא יעלה, וענן ד' על המשכן, בשעה שצריכים באמת להכנס לביהמ"ד אשר בנו ולהיות נבלעים בתוך עסק התורה אז נראה להם רק מכסה הענן והוא התבוננות נוראה

(מתוך ספר בית אב עה"ת ח"א)

קול רבינו [מאמרי מוסר והשקפה]:

מאמר "מנהגו של עולם"

[מתוך ספר בית אב שיחות]

נבואתו של נעליך מעל רגליך, ומשם הלך ועלה וזכה למראה הנבואה. והוא דאיתא בגמ' מעלין בקדש ממשכן למדים.

ובהפטורה פרשת תרומה נאמר והבית הזה אשר אתה בונה אם בדרכי תלך וכו', שלכאורה אין לדברים אלה המשך, אלא כך נאמר לשלמה, מהבית הזה שאתה בונה אתה יכול לעלות ולילך בדרך ד'.

ויעויין בחובות הלבבות שער חשבון הנפש (פ"ג, החשבון הכ"א) כי תחילת ההתעלות היא המעשה. והוא גם שורש דברי החינוך הנודעים באסור שבירת עצם בפסח (מצוה טז), כי הוא מטעם מנהגו של עולם להתנהג כבני מלכים, והאדם נפעל ממעשיו ולבו ומחשבתו תמיד אחר מעשיו שהוא עושה אם טוב אם רע כי אחרי המעשים נמשכים הלבבות יעויי"ש שהאריך ביסוד הזה וכתב שלפיכך הרבה הקב"ה לישראל תורה ומצוות כדי להתפיס בהן מחשבותינו כי מתוך הפעולות הטובות אנחנו נפעלים להיות טובים וזוכים לחיי עד עכ"ל, והוא מפני שכך הוא מנהגו של עולם להיות מעלין בקודש מתוך פעולות עניני עוה"ז.

מי שרוצה להתעלות בלימודו צריך לתנאים מסויימים אע"פ שהם רק הכשר מצוה, הוא צריך לביהמ"ד לשולחן ומנורה, ואם לא יכנס לביהמ"ד וימצא עשרה לא יכול להתפלל בציבור, ואם אינו יושב על מקומו בביהמ"ד לא יכול להתעלות בלימודו.

והוא גם ענין פורים שדימו יום כפורים, כי מצוות היום של פורים הם הנהגות עולם הזה קריאת אגרת פורים, משלוח מנות מתנ"ל וסעודת מצוה, ובמדה שהאדם מקיים את אלה כראוי לשם שמים ביום הפורים במדה זו יכול להתעלות בענויו ביום כפורים, בחינת נכנס יין יצא סוד, והבן [עוד בענין זה ראה בספר בית אב שיחות החדש (פ תרומה מאמר א)].

ובצלאל בן אורי וגו' בצלאל וכו' עשה את כל אשר צוה ד' את משה. (לח. כב.), פירש"י א"ל למשה מנהג העולם לעשות תחילה בית ואח"כ משים כלים בתוכו א"ל כך שמעתי מפי הקב"ה אמר משה בצל קל היית בודאי כן צוה לי הקב"ה ובכן עשה משכן תחילה ואח"כ כלים.

להבין ענין מנהג העולם, נאמר כאן יסוד גדול בעבודה, ענין המשכן ותכליתו הוא השראת השכינה בישראל, ואם הקב"ה רוצה להשרות שכינתו כלום לבית של משכן הוא צריך. אלא משמע מזה שבעולם שאנו חיים בו צריך הנהגה במנהג העולם, כי בכל דבר בעולם העשייה יש לו מחוייבים טבעיים אשר בלעדם לא נוכל להתקיים, ואם כי בכח האדם להתעלות למעלה למעלה בהשגותיו, אבל בכל זאת צריך שתהא עמידתו בעוה"ז לפי מציאות עוה"ז וצריך להכלים לפי הנהגה בעולם, אם לא ישמור בריאות גופו לא תועלנו השגותיו, ולפי מנהג העולם אי אפשר לקבל דבר אלא בתוך כלי ראוי לקבל וע"ז צריך להקדים הבית לשים כלים בתוכו אע"פ שהכלים הם עיקר אי אפשר בלא בית.

והוא גם ענין דרך עליה מלמטה למעלה, בגמרא מנחות (דף טז.) מעלין בקדש ולא מורידין מנלן ולמדים שם מדכתיב ויקם משה את המשכן וכו', ויעויי בפירש"י שם כמה פירושים, ולולי דבריו לכאורה י"ל שהלימוד הוא מעיקרו של משכן, מה שהוצרכה השראת השכינה להיות במשכן, ומה שהוצרך לכלי קודש בית, מפני שכן מנהג העולם, שמזה למדים דרך חיים למעלה למשכיל, כי מי שמדמה שהוא עומד בשמים והוא בעל השגות אבל מעשיו הפשוטים אינם מסודרים בהתאם להשגותיו אינו אלא בעל דמיון, אדם בעל דמיון לא מתנהג בדרך מעלין בקדש כי לפי דמיונו הוא עומד למעלה, אבל המשכיל יודע דרך חיים למעלה שעומד למטה ומשם הולך ועולה, שמרע"ה נאמר בתחילת

משלחנו של רבינו [דברים מהתקופה האחרונה]:

מאמר "חכמת הלב" - דברים שנשא מרן רבינו הגדול שליט"א בעת רעווא דרעווין שב"ק פ' ויקהל תשפ"ד לפ"ק, בענין התחזקות בתפלה ובמלחמה לביטול גזירת החינוך על הישיבות באנגליה

ברוך שזכינו השבוע שנקהלו כל הקהל לתפלה, אנשים נשים וטף, לעצרת תפלה עם יום כיפור קטן לר"ח אדר ב', זה מזכיר לי שקרוב למאה שנה ראיתי כן בכל קהילות הקודש, שבעת צרה קראו לעצרת תפלה ברבים [וזכורני שפעם במשמרות התפלה ב"זכרון משה", היה אברך אחד שפנה לעזוב, ומרן הגרי"ז זצ"ל שאל אותו לאן הוא הולך, ואמר "ללמוד", אמר לו מרן זצ"ל שעכשיו זמן תפלת הרבים, ואינו נכון לעזוב], ובודאי עי"ז מאמינים שניוושע מכל צרה ותיבטל הגזירה בתפלת רבים ויתקדש שם שמים.

היו כאלה שלפי דרכם הכריזו למנוע תפלת רבים, ושיתפלל כל אחד במקומו ובית תפלתו לבד, הדבר פשוט שחשבונות כאלו אינם מתוך דאגה לכבוד שמים, והשקפתם הוא שקיומינו תלוי ביד האומות, אבל אוהבי ה' מאמינים בני מאמינים יודעים שרק הקב"ה מנהיג את העולם, ואליו אנו מתפללים, ורק בעיניו צריכים למצוא חן, והוא יבטל מעלינו כל הגזירות.

בפרשת ויקהל חזר ונאמר בתורה הפסוקים: "כל איש אשר נשאו לבו וכל אשר נדבה רוחו אתו הביאו את תרומת ה' למלאכת אהל מועד", וכן "מלא אתם חכמת לב לעשות כל מלאכת חרש וחשב ורקם בתכלת ובארגמן בתולעת השני ובשש ואורג עושי כל מלאכה וחושבי מחשבות", ועוד נאמר "ועשה בצלאל ואהליאב וכל איש חכם לב אשר נתן ה' חכמה ותבונה בהמה לדעת לעשת את כל מלאכת עבדת הקודש", ובגמרא ברכות (דף נה.): "אין הקדוש ברוך הוא נותן חכמה אלא למי שיש בו חכמה שנא' יהב חכמתא לחכימין כו' אנן מהכא מתנינן לה דכתיב ובלב כל חכם לב נתתי חכמה", הביאור, שאילולי חכמת הלב, אין תועלת בחכמה, כי יבוא חכמה אחרת וידחה חכמה זו, ורק מי שלבו מלא חכמה ואהבה, הוא נקרא חכם, וכלשון הפסוק בשיר השירים (ח. ז.): "אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבוזו לו".

ובפרשת שמע נאמר "בכל לבבך ובכל נפשך", כי בלי הלב אין אהבה, ורק ע"י הלב החכה מתקיימת.

עומדים אנו לפני פורים, שעל זה איתא בגמרא שבת (דף פח.) "קיימו וקיבלו - קיימו מה שקיבלו כבר", ופירש"י: מאהבת נס, דהיינו אהבת הלב, שהבין רש"י שקבלה לבד לא סגי, אלא אם כן הוא עם חכמת הלב, ואז יש קיום להקבלה, וכדכתיב (משלי כג. כו.): "תנה בני לבך לי", זו היא אהבת התורה בכל לבבך ובכל נפשך, ולכן היא קיימת. אבל אלה שעיקרם היא החיים הגשמיים, אע"פ שהם חושבים בשכלם אמונה שלימה בה', אם ליבם נמשך אחרי זה העולם, אינם יכולים להתגבר, כי ליבם אינו

נמשך אחרי חכמתם, רק מי שליבו עימו באהבתו עם החכמה, אז היא מתקיימת. והוא הברית עם הקב"ה - ואהבת את ה' אלקיך בחכמתו.

רבים מחדשים חידושים על מה שהתורה חשבה ועירבה ענין עשיית המשכן עם הלכות שבת, בפרשה הקודמת [תשא] קדמה שבת למשכן, ובפרשה זו [ויקהל] קדמה משכן לשבת, ויש הרבה חידושים בזה בספרים, אבל הפשט הוא פשוט ומוכרח, איסור שבת מהו? שבינת מלאכות שהיו במשכן, הרי נמצא שבת ומשכן אחד הוא, הל"ט מלאכות הן אבות המלאכות וכוללים כל המלאכות והשביתה מהם הוא שבת קודש, נמצא שענין שבת קודש ובנין המשכן אחד הוא, ובשבת הרי נאמר בו "אהבה" [בכל המקומות שמזכירים שבת, כתוב בהם אהבה], ששורש האהבה היא שבת קודש, ולפי האמור, היא קדושת המשכן, שהחכמה היא בלב, וכדהאריך בזה הנפש החיים שצורת האדם בעיקרו הוא בצורת המשכן, הלב הוא קודש הקדשים, והמוח הוא החכמה, וכל האברים נדמים למשכן, והוא האדם השלם, ועיי"ש עוד ששלימות האדם בחכמה ובלב הוא שנמשך למעלה ובורח מעולם הגשמי, נמצא שהאהבה שע"י השבת, ובנין המשכן אחד הוא.

וכשאסתר המלכה נתבקשה ממרדכי לבוא אל המלך, וענתה אליו שהרי יש חוק שאסור להכנס מבלי שיקרא המלך, אמר לו מרדכי שאם לא תעשה כן "רווח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר ואת ובית אביך תאבדו", ואז ענתה אסתר שתלך, "וכאשר אבדתי אבדתי", ומה הכוונה בזה? הפשט שהיא הבינה שעליה למסור נפשה לקדש את ה', וזה יבטל הגזירה, ואז נתקבלה בקשתה ונתבטלה הגזירה, והוא בכלל מאמרם ז"ל שפורים הוא באדר שני, כדי להסמיך גאולה לגאולה.

ואנו צריכים לדעת שצריכים חכמת הלב, ואז מוכנים למסירות נפש, ורק מזה יצמח הישועה, ולא מאלה שליבם אינם חכמתם, ומאמינים בחכמה בלא הלב.

וכן היה מעשה אצל מרן החפץ חיים זיע"א, כשהיה אסיפת הרבנים ואמר שצריכים למסור נפש כדי להציל החינוך, והרבנים תמהו על זה, ואחד מהם שאל מהח"ח מהיכן למד זה? אז הראה הח"ח מתחת לבגדו על ליבו, ואמר: "כאן זה כתוב", וממש כדבר הזה היה אצל מרן החזון איש זיע"א - שאני עוד זוכר - בענין גזירת גיוס נשים בשעתו, שאמר שהוא ביהרג ואל יעבור, וכאשר שאלו אותו מנין, הראה על ליבו...

ומהו שמחת תורה? רוקדים "וטהר ליבנו לעבדך באמת", אהבת התורה היא בלב, והן הן הדברים.